

УДК 37.014

Кузьменко В. В., Роцін І. Г.*

ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА СТАРШОКЛАСНИКІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ (50-ТІ – 60-ТІ РР. ХХ СТОЛІТТЯ)

Статтю присвячено історичному аналізу процесу формування нормативної бази фізичного виховання учнів в Україні в період 50-х – 60-х рр. ХХ століття в межах педагогічної освіти. Автором розглядаються особливості формування і становлення реалізації нормативно-інструктивної бази учнів в Україні у 50-х – 60-х рр. Досліджено мету й тенденції розвитку фізичного виховання в освітніх закладах України, аналізується хронологія запровадження елементів нормативно-інструктивних основ фізичного виховання зазначеного періоду. Простежується вплив соціально-культурних і політичних особливостей України в період 50-х – 60-х рр. ХХ століття на становлення й розвиток фізичного виховання в освітніх закладах. Автором зроблено висновки про роль і місце нормативно-інструктивних основ фізичного виховання учнів як цілісного явища в соціокультурному аспекті.

Ключові слова: фізичне виховання, фізична підготовка, навчальні заклади, учні, фізична культура.

Сфера фізичного виховання і спорту є окремою науковою галуззю, що істотно розширює можливості наукового пошуку, історико-педагогічного зокрема. Зважаючи на сучасний стан фізичної підготовленості випускників ЗОШ до активної життєдіяльності впродовж тривалого мінливого життя та тенденцію до його погіршення, актуальним є з'ясування витоків проблеми та виявлення шляхів щодо її розв'язання.

Період 1950-1960-х років є особливо цікавим в історії фізичної культури та спорту, оскільки 1951 року Радянський національний олімпійський комітет приймають до Міжнародного олімпійського комітету, і з цього моменту розпочинається нова епоха розвитку фізичної культури на території СРСР. Проте основні зусилля в країні спрямовуються на розвиток спорту вищих досягнень, а не на фізичне виховання й оздоровлення дітей та підлітків.

Загальні процеси демократизації, сучасна відкритість і доступність різних архівних документів спричинили появу чималої кількості ініціативних історичних досліджень різного характеру й масштабу у сфері фізичної культури та спорту. В Україні перші праці з історії розвитку фізичної культури і спорту з'явилися наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. Насамперед це напрацювання 50-х років ХХ ст. – Д. Крадмана, С. Синицина, М. Новосолова, Г. Харабути та ін. У 1960-ті рр. до кола авторитетних істориків радянського фізкультурно-спортивного руху приєдналися І. Чудінов, В. Столбов, М. Топоров, Ф. Самоуков, Ю. Теппер та ін. [3]. У 1970-ті роки вивченню цієї проблеми на українських землях присвячуються праці В. Прядченко «Физическая культура и спорт на Прикарпатье (1917–1956 гг.)», 1972 р., Е. Безносікова «Становление советской физической культуры на территориях, вошедших в состав СССР в годы второй мировой войны», 1974 р., Н. Герц «Развитие физического воспитания в общеобразовательных школах западных областей Украинской ССР (1939–1972 гг.)», 1974 р., А. Ландарь «Развитие физической культуры как составная часть культурной революции в период перехода от капитализма к социализму (на материалах Украинской ССР)», 1975 р., Б. Семибратського «Спортивная пресса Украины в борьбе за выполнение партийных решений о дальнейшем развитии физической культуры и спорта (1966–1972)», 1975 р., Н. Гонжи «Развитие физической культуры и спорта на Советской Буковине (1940–1970 гг.)», 1976 р., М. Гошко «Физическая культура и спорт в условиях социалистического строительства в западных областях Украины», 1976 р., В. Русіна «Развитие физической культуры и спорта в Закарпатье (1906–1970 гг.)», 1978 р. У 1980-ті роки наукове коло поповнюється працями Н. Карпушко «Развитие научно-методических основ физического воспитания в дореволюционной России», 1984 р.,

© Кузьменко В. В., Роцін І. Г.

Т. Антонової «Развитие основ советской системы физического воспитания», 1986 р., О. Сунік «Становление и развитие в СССР истории физической культуры как науки (1917– середина 80-х годов)», 1988 р. [8].

У цих та інших наукових розвідках зроблено спробу з'ясувати історико-управлінські, історико-філософські та історико-педагогічні аспекти радянської системи фізичного виховання учнівської молоді. За останні роки з'явилися декілька оригінальних дисертаційних досліджень різних аспектів історії фізкультурно-спортивного руху в Україні, які виконали Я. Тимчак (1998), О. Борисова (2000), Ю. Козій (2000), І. Янков (2000), А. Окопний (2001), Я. Боднар (2002), Д. Голод (2002), О. Римар (2002), А. Кухтій (2002), С. Козіброцький (2002), С. Степанюк (2003), Н. Деделюк (2004), Ю. Зайдовий (2005), А. Бондар (2006), О. Гальченко (2008) та ін.

Мета цієї статті – здійснити історичний аналіз процесу формування нормативної бази фізичного виховання учнів в Україні в період 50-х – 60-х рр. ХХ століття в межах педагогічної освіти.

Аналіз документальної бази фізичного виховання учнів ЗОШ засвідчує, що впродовж 1950-х рр. було прийнято низку законів і державних постанов, спрямованих на розвиток фізичної культури і спорту, серед яких постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Про упорядкування мережі, введення типових штатів і встановлення посадових окладів робітникам позашкільних закладів» (1952 р.) та «Про заходи з покращення гігієнічного виховання учнів у школах України» (1955 р.). На найвищому рівні було прийнято рішення розробити конкретні заходи, що поліпшать позакласну та позашкільну роботу з дітьми з урахуванням місцевих особливостей, а саме – збільшити кількість обладнаних спортивних майданчиків при школах і домоуправліннях, залучити до роботи з дітьми тренерів спортивних секцій та підготовлених майстрів спорту. Саме про цю категорію працівників йшла мова в першій постанові. Друга постанова приписувала долучати шкільних лікарів до контролю за фізичним розвитком дітей та гігієнічного контролю за фізичною культурою у школі. Тепер лікарі мали не лише виявляти хворих дітей, а й вживати профілактичних заходів щодо запобігання захворюванням, сприяти забезпеченню гігієнічного режиму у школі, слідкувати за шкільним харчуванням, режимом дня, навчальним навантаженням учнів у школі та вдома [10]. Тобто держава зробила крок у напрямку розширення кола суб'єктів, залучених до фізичної підготовки підростаючого покоління, і тим самим посилила контроль за ним.

1957 року Рада Міністрів СРСР приймає Постанову «О мерах улучшения работы среди детей вне школы и предупреждения детской беснадзорности», в якій зокрема зазначає, що «большая сеть... спортивных организаций слабо используется для развертывания работы с детьми и подростками». Також у документі відзначалося, що «в спортивных секциях школ и добровольных обществах занимается незначительное число подростков, плохо используются для проведения работы с детьми стадионы, спортивные базы и другие сооружения» [13]. Отже, проблема розширення та більш ефективного використання вже наявної матеріально-технічної бази для занять учнівської молоді фізичною культурою і спортом була актуалізована на державному рівні й потребувала подальшого розв'язання.

Слід наголосити, що наприкінці 1950-х років змістове наповнення нормативно-правової бази системи середньої освіти і фізичної підготовки учнів принципово змінюється, оскільки приймається перший в освітній сфері Закон і започатковується реформування системи освіти.

У грудні 1958 р. радянський уряд приймає Закон СРСР «Об укреплении связи школы с жизнью и о дальнейшем развитии системы народного образования в СССР», з якого розпочинається реформування середньої школи, яке тривало до середини 1960-х рр. Головною метою освітньої реформи цим Законом було визнано підготовку технічно обізнаних кадрів для промисловості та сільського господарства, для чого проголошувався перехід до обов'язкової 8-річної освіти замість 7-річної та подовження

терміну повної середньої освіти з 10 до 11 років. При цьому навчання в денній або вечірній школі пропонувалося поєднувати з працею: учні старших класів мали два дні на тиждень працювати на виробництві або в сільському господарстві. Це надавало змогу випускникам школи разом з атестатом отримувати свідоцтво про набуту спеціальність.

У Законі наголошувалося на постійному існуванні та необхідності фізичної праці, її виключно важливій ролі в гармонійному розвитку людини: «гармоническое развитие человека немыслимо без физического труда, творческого и радостного, укрепляющего организм, повышающего его жизненные функции» [13]. Підкреслювалося також, що в соціалістичному суспільстві відбувається єднання розумової та фізичної праці, остання з яких «укрепляет организм, повышает его жизненные функции» [там само]. Відповідно до цього документа радянська школа, яка тепер стала загальноосвітньою і для учнів старших класів безоплатною, була зобов'язана готувати освічених людей, які обізнані в основах наук і здатні до систематичної фізичної праці. Саме підготовку учнів до життя та суспільно корисної праці статтею 1 Закону визнано головним завданням радянської школи. З метою покращення підготовки випускників шкіл до практичної діяльності до шкільних програм було введено креслення, збільшено кількість годин на опанування виробничих навичок. На жаль, про необхідність здійснення загальної фізичної підготовки учнів у Законі не йшлося, хоча орієнтиром виховання Закон визнавав людину, в якій «мають гармонійно поєднутися духовне багатство, моральна чистота і фізична досконалість» [13].

Відповідно до Закону СРСР у квітні 1959 р. Верховна Рада УРСР прийняла Закон «Про зміцнення зв'язку школи з життям і про подальший розвиток системи народної освіти УРСР». Відповідно до нього середня освіта в Україні, як і в усьому Радянському Союзі, мала здійснюватися у два етапи: перший – обов'язкова для всіх дітей шкільного віку восьмирічна неповна середня освіта в загальноосвітній трудовій політехнічній школі, яка мала готувати їх до суспільно корисної праці; другий етап (9-11 класи) – повна середня освіта і професійна підготовка [11]. Названий Закон вимагав ужити усіх заходів для політехнізації навчання, надавав українським освітянам повноваження розробляти власні навчальні плани та програми, для чого були створені відповідні комісії при Міністерстві освіти УРСР. Слід зауважити, що освітня реформа в Україні здійснювалася в контексті загальносоюзної, тому в переважній більшості випадків працівники цих комісій лише займалися перекладом прийнятих у РСФР документів.

На виконання положень названого Закону 1959 року постановою Ради Міністрів СРСР затверджується положення про восьмирічну школу як неповну середню загальноосвітню трудову політехнічну школу й започатковується обов'язкове спільне навчання всіх дітей (хлопчиків і дівчаток) у віці від 7 до 15-16 років включно. Головним у школі визнавалася «підготовка учнів до різних видів трудової діяльності та суспільно корисної діяльності». У положенні наголошувалося, що фізичне виховання учнів «осуществляется на уроках физической культуры, во внеклассной спортивно-физкультурной работе и путем правильной организации труда и отдыха учащихся» [11]. Тобто саме фізична підготовка учнів мала охоплювати не лише різні сфери навчально-виховного процесу, а й усе життя дітей та підлітків, стати провідним компонентом їх режиму дня. Важливим у ракурсі виконання рішень попередньої постанови Ради Міністрів була вказівка на те, що «для организации учебно-воспитательной работы каждая восьмилетняя школа должна иметь, кроме соответствующих помещений для учебных занятий, ... физкультурный зал и спортивную площадку» [11].

1959 року вийшла постанова Ради Міністрів СРСР «Про керівництво фізичною культурою і спортом у країні», за рішенням якої Комітет фізичної культури і спорту при Раді Міністрів УРСР було перетворено на Союз спортивних товариств і організацій УРСР, підпорядкований Всесоюзному спортивному союзові. Утворилися добровільні спортивні товариства, у межах яких спортом мали змогу займатися й школярі. Про збільшення уваги з боку недержавних організацій до фізичної підготовки учнівської

молоді в цей період свідчить II конференція Союзу спортивних товариств та організацій, яка відбулася 1963 року. На ній було прийнято рішення про розширення мережі спортивних шкіл для дітей та підлітків, що в подальшому призвело до збільшення кількості учнів, які займаються спортом, у півтора рази (від 125,1 тисяч до 180,2 тисяч) [6].

На початку 1960-х років відбулися певні зміни в системі освіти, що призвели до реформування та часткової демократизації освітньої сфери. Щодо фізичної підготовки учнів можна вважати, що вони розпочалися зі спільної постанови ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «Об организации школ с продленным днем» (1960 р.), яка була спрямована на допомогу родині у вихованні дітей. Передбачалося, що у школах з подовженим днем «дети будут находиться под наблюдением педагогов в течение всего дня, пока родители работают» [14]. На думку партійних діячів, такий тип школи мав переваги, оскільки тут «имеются самые благоприятные условия для органического сочетания учебных и внеучебных занятий, всестороннего развития каждого школьника, разумной организации свободного времени» [там само]. Зважаючи на щільну зайнятість батьків, така структура середньої школи виявилася необхідною і проіснувала майже до розпаду Радянського Союзу.

У першій половині 60-х рр. XX століття багато уваги приділялося оздоровленню дітей у зимовий та літній періоди. Почала розширюватися мережа дитячих таборів. З метою регламентації їх роботи у травні 1962 р. затверджується «Положення про оздоровчий табір для учнів 9-11 класів середніх шкіл», яке регламентувало структуру та зміст роботи, кадрове забезпечення, вимоги до техніки безпеки, фінансування [1].

Слід зауважити, що методичні вказівки щодо організації «внеклассных и внешкольных занятий» у групах подовженого дня вдосконалювалися поступово, про що свідчать листи Міністерства просвіти СРСР «О совершенствовании работы в группах продленного дня общеобразовательных школ». Наприклад, у такому документі за 1972 р. уточнювалося, що у групах подовженого дня одну-дві години на тиждень педагоги мають займатися з дітьми спортивними іграми та фізичними вправами. Як свідчить педагогічний досвід, групи подовженого дня позитивно впливали на фізичний розвиток і стан здоров'я дітей і через те, що тут привчали дітей до режиму, формували навички організованості та дисциплінованості, оскільки було встановлено чіткий розпорядок життя і забезпечено необхідний ритм у роботі.

Постановою ЦК КПРС і Ради Міністрів від 10 серпня 1964 р. «Про зміни терміну навчання в середніх загальноосвітніх трудових політехнічних школах з виробничим навчанням» термін навчання у середній школі на базі 8-го класу було зменшено з 3-річного на 2-річний. Тобто через шість років від Закону 1958 р. середня школа знову стала 10-річною. Причини відходу від 11-річного навчання були різні: перша демографічна криза, економічні труднощі (школу закінчували діти війни, яких було мало, і тому тримати молодь зайвий рік у школі було невиправдано); слабка матеріально-технічна база виробничого навчання і т. ін. У зв'язку з цим у подальшому до законодавчої бази середньої освіти було внесено часткові зміни, якими було скасовано обов'язкову професійну підготовку в загальноосвітніх школах.

Продовжуючи позитивні зрушення в реформуванні системи середньої освіти, у серпні 1966 р. Рада Міністрів СРСР приймає постанову «Вопросы развития физической культуры и спорта», в якій Міністерствам освіти союзних республік приписувалося збільшити з 1966/67 н. р. кількість уроків фізичної культури до двох годин на тиждень для всіх типів шкіл. Крім цього документ вимагав «увеличить ассигнования на спортивно-массовую работу, приобретение спортивного инвентаря и оборудования в школе... и принять меры к созданию в течение двух-трех лет плоскостных спортивных баз и городков, обеспечивающих выполнение программы физического воспитания в школах». Більше того, розширення матеріально-технічної бази за рахунок «сооружений, независимо от ведомственной принадлежности», які мали безкоштовно стати «общедоступными для занятий физической культурой

и спортом в дневное время вместе с оборудованием и инвентарем для проведения уроков физкультуры и спортивно-массовой работы со школьниками».

Про посилення контролю з боку держави за фізичним розвитком і фізичною підготовкою учнів свідчить і сформульована в цьому документі вимога «образовать в министерствах просвещения союзных республик отделы физического воспитания и ввести должности инспекторов по физическому воспитанию в областных, краевых и городских отделах народного образования». Зверталася увага і на поліпшення кадрового забезпечення, оскільки Комітету з фізичної культури та спорту при Раді Міністрів СРСР, Міністерству просвіти СРСР і центральним радам спортивних товариств пропонувалося «вести систематическую работу по повышению квалификации учителей физкультуры, преподавателей физического воспитания, тренеров и других специалистов по физической культуре и спорту» [11]. З огляду на зміст і практичне значення можна стверджувати, що саме цей документ став поштовхом до подальшого зростання кількісних та якісних показників фізичної підготовки учнів ЗОШ.

У листопаді 1966 року ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР прийняли спільну постанову «Про заходи щодо подальшого вдосконалення роботи середньої загальноосвітньої школи». У документі зазначалося, що «советская школа и впредь должна развиваться как общеобразовательная, трудовая, политехническая. Ее главными задачами являются вооружение учащихся прочными знаниями основ наук, ... подготовка молодежи к жизни. Связывая всю воспитательную работу с жизнью, школа должна ... воспитывать готовность к защите социалистической Родины» і «школа призвана осуществлять ... физическое развитие и укрепление здоровья школьников» [11]. Найважливішим завданням у галузі народної освіти постановою визнано здійснення, переважно до 1970 р., переходу до загальної обов'язкової середньої освіти. Наголошувалося на необхідності приведення змісту освіти (навчальних програм) відповідно до тогочасного рівня розвитку науки і техніки: «в целях дальнейшего совершенствования среднего образования, ... обязать ввести научно обоснованные учебные планы и программы, имея при этом в виду приведение содержания образования в соответствие с требованиями развития науки, техники и культуры». Цією постановою до штатного розкладу малокомплектних сільських шкіл було введено посаду вчителя фізичного виховання, а до штатного розкладу школи – посаду організатора позакласної і позашкільної виховної роботи, до посадових обов'язків якого було включено організацію і проведення фізкультурно-оздоровчих заходів, зокрема свят [11].

Слід зауважити, що партія більшовиків не лише брала участь у прийнятті державних постанов, а й визначала стратегічний курс і завдання розвитку тієї чи іншої виробничої галузі або соціальної сфери, фізичної культури та спорту зокрема. Так, у директивах XXIII з'їзду КПРС (1966 р.) було зазначено: «физическая культура в школе всем своим содержанием способствует воспитанию жизнерадостного, здорового поколения советских людей» [13]. У серпні цього ж року ЦК КПРС і Рада Міністрів СРСР приймають постанову «О мерах по дальнейшему развитию физической культуры и спорта», в якій відзначено, що «общеобразовательная школа должна являться основой физического развития подрастающего поколения» [там само]. У цьому документі підкреслювалася необхідність підготовки фізично міцного покоління, гармонійного виховання з раннього дитинства фізичних і духовних сил. Саме тому загальноосвітній школі відводилася особлива роль у фізичному розвитку й вихованні молоді. Разом із цим «в учебных заведениях не уделяется необходимого внимания массовой физкультурной работе, повышению спортивного мастерства учащихся», тому було передбачено «создание при школах плоскостных спортивных баз, обеспечивающих выполнение программ по физическому воспитанию» [13].

Важливу роль у контролі за фізичним розвитком підростаючого покоління відіграв наказ Міністерства охорони здоров'я «О мероприятиях по дальнейшему

развитию лечебной физической культуры и врачебного контроля за физическим воспитанием населения» (1966 р.). Одним із доказів уваги з боку держави за станом фізичного здоров'я та фізичної підготовки учнівської молоді є матеріали щорічних спільних звітів Міністерства просвіти та Міністерства охорони здоров'я союзних республік. Наприкінці 1960-х рр. стало очевидним збільшення заходів з боку закладів охорони здоров'я щодо організації правильного фізичного виховання дітей. Посилилися питання лікарсько-педагогічного контролю за фізичним вихованням учнів, зокрема щодо режиму провітрювання спортивних залів, їх відповідності нормативним вимогам; звільнення від занять фізичною культурою дітей, що мають медичні підстави, та організація для них оздоровчого фізичного виховання. При цьому наголошувалося на відсутності в нормативній базі фізичного виховання учнів стандартів фізичного розвитку дітей і підлітків, недостатності оціночних методів лікарського обстеження, а також методів використання занять гімнастикою, спортом і туризмом з метою зміцнення здоров'я і профілактики найбільш розповсюджених захворювань. З огляду на це, у наказі пропонувалося запровадити проведення щорічних медичних оглядів учнів шкіл з метою забезпечення їх правильного розподілу на медичні групи для занять фізичною культурою; збільшити обсяги видання наукової, навчальної та популярної літератури з питань використання засобів фізичної культури для оздоровлення дітей, дотримання ними гігієни [6].

Відповідно до постанови Ради Міністрів СРСР «Вопросы развития физической культуры и спорта СРСР» (1966 р.) з 1966/67 н. р. уведено в усіх класах усіх типів шкіл два уроки на тиждень фізичної культури. Постановою також було передбачено започаткування факультативних занять, придбання спортивного інвентарю та обладнання для шкіл, а також створення впродовж двох-трьох років площинних спортивних баз і містечок, використання яких забезпечило б виконання програми загальної фізичної підготовки. Для контролю за виконанням школами ухвалених рішень запропоновано створити відділи фізичного виховання і ввести посади інспекторів з фізичного виховання у відділах народної освіти.

Постановою також приписувалося «создать на базе существующих детских спортивных школ специализированные школы в системе органов народного образования; улучшить использование спортивных сооружений с тем, чтобы они были общедоступными для занятий физической культурой и спортом для проведения уроков физкультуры и спортивно-массовой работы со школьниками, вести систематическую работу по повышению квалификации учителей физкультуры, преподавателей физического воспитания, тренеров и других специалистов по физической культуре и спорту» [8].

У наступній постанові ЦК КПРС і Ради Міністрів СРСР «О мерах по дальнейшему развитию туризма и экскурсий в стране» (1969 р.) йшлося про необхідність широкого розвитку туризму та екскурсій для учнівської молоді і створення для цього приміських зон відпочинку, туристсько-оздоровчих таборів, дитячих туристських станцій; вказувалося на доцільність розробки маршрутів туристських походів і подорожей, розрахованих на дні відпочинку, відпусток батьків, дитячих канікул [8].

Слід зауважити, що не завжди українські державні документи дублювали прийняті в Москві. Так, цього ж 1969 року було прийнято Постанову Верховної Ради Української РСР «Про стан і заходи подальшого поліпшення навчально-виховної роботи в загальноосвітніх школах Української РСР», в якій відзначалося, що робота з дітьми та підлітками за місцем проживання, із залучення до фізичної культури та спорту зокрема, проводиться незадовільно. На засіданні зазначалося, що в багатьох містах не створено піонерських кімнат і дитячих майданчиків при будинкоуправліннях, а там, де вони є, ефективність їх використання є низькою.

Таким чином, важливим завданням у галузі народної освіти у 1960-ті роки було введення в країні загальної обов'язкової середньої освіти, перехід загальноосвітньої школи на новий зміст освіти, удосконалення навчального процесу й виховання учнів.

Основним завданням у 60-ті роки ХХ століття був зв'язок школи з життям, посилення політехнізації навчання, що мало задовольнити потреби виробництва в підготовці кадрів, здатних швидко адаптуватися до нових технологій. До шкільних програм було введено креслення, збільшено кількість години на опанування виробничими навичками. Суттєвим у 1960-ті роки ХХ століття було запровадження у середній та старшій школі кабінетної системи навчання.

Якщо підсумувати досягнення в галузі фізичної культури впродовж 1950-1960 рр., можна констатувати таке:

- 1) за участю Академії педагогічних наук СРСР трансформовано навчальні плани шкільного та позашкільного фізичного виховання;
- 2) налагоджено фізичне виховання в будинках піонерів, піонерських таборах і дитячо-юнацьких спортивних школах;
- 3) започатковано нові види туризму – пішохідні походи, тури на велосипедах, човнах і лижах – туризм об'єднався з рухом «Пізнай свою батьківщину!»;
- 4) розроблено перспективні плани створення комплексних спортивних споруд (у навчальних закладах зокрема);
- 5) вжито заходів щодо посилення контролю за культурно-спортивною роботою в дитячих парках;
- 6) збільшено кількість курсів з метою більш кваліфікованої підготовки кадрів.

В Українській РСР відбулося зростання в півтора рази кількості стадіонів, спортивних майданчиків, гімнастичних залів, басейнів. У ці роки в середньому по країні проводилося 9 всесоюзних і міжнародних змагань.

Вивчення історико-педагогічного досвіду фізичної підготовки учнів ЗОШ розширює її змістовно-організаційні можливості. Незважаючи на численні наукові пошуки корисного досвіду фізичного виховання учнів у вказаний історичний період, актуальним є з'ясування зв'язків між суспільними потребами й цивілізаційними вимогами та змістом фізичної підготовки підростаючого покоління.

Література:

1. Березняк Е. С. Пути развития всеобщего образования на Украине / Е. С. Березняк . – К. : Рад. шк., 1964. – 129 с.
2. Герц Н. И. Развитие физического воспитания в общеобразовательных школах западных областей Украинской ССР (1939–1972 гг.): автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Н. И. Герц. – К., 1974. – 27 с.
3. Голощапов Б. Р. История физической культуры и спорта : учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / Б. Р. Голощапов. – 2-е изд., перераб. – М. : Академия, 2004. – 312 с.
4. Козленко Н. А. Школьникам – привычку заниматься физической культурой / Н. А. Козленко. – К. : 1985. – 120 с.
5. Кулинко Н. Ф. Развитие физической культуры в советской общеобразовательной школе (1959 – 1967 гг.): автореф. дисс. ... канд. пед. наук : 13 734 / Н. Ф. Кулинко. – М., 1970. – 25 с.
6. Матвеев Л. П. Теоретико-методологические основы формирования учебного предмета «Физическая культура» в общеобразовательной школе: автореф. докт. дис. в виде научного доклада. – М., 1987. – 93 с.
7. Муравов И. В. Оздоровительные эффекты физической культуры и спорта / И. В. Муравов. – К. : Здоров'я, 1989. – 270 с.
8. Народна освіта і педагогічна наука в Українській РСР у десятій п'ятирічці / Л. В. Артемова, Е. С. Березняк, В. О. Білоусова [та ін.]; редкол. : В. Ю. Тараненко (голова) [та ін.]. – К. : Рад. школа, 1981. – 335 с.
9. Народное образование в СССР. Общеобразовательная школа, 1917 – 1973 гг. : сб. документов / сост. : А. А. Абакумов, Н. П. Кузин, Ф. И. Пузырев, Л. Ф. Литвинов. – М. : Педагогика, 1974. – 559 с.
10. Народное образование в СССР / [ред. И. А. Каирова, М. К. Гончаров]. – М., 1957. – 783 с.
11. Основні документи про школу / упоряд. Е. С. Березняк. – К. : Рад. школа, 1982. – 399 с.

12. Попова В. И. Режим в системе воспитания подростка : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 130001 / В. И. Попова. – М. : 1969. – 19 с.
13. Присяжнюк К. Ф. Новый этап у розвитку радянської школи на Україні / К. Ф. Присяжнюк. – К., 1968. – 135 с.
14. Прокофьев М. А. Советская школа на современном этапе / М. А. Прокофьев. – М. : Педагогика, 1971. – 132 с.
15. Самоуков Ф. И. Физическая культура и спорт в СССР / Самоуков Ф. И., Столбов В. В., Торопов Н. И. – М., 1967. – 352 с.

Кузьменко В. В., Рощин И. Г.

ФИЗИЧЕСКАЯ ПОДГОТОВКА СТАРШЕКЛАССНИКОВ В УСЛОВИЯХ
РЕФОРМИРОВАНИЯ УКРАИНСКОГО ШКОЛЫ (50-Е – 60-Е ГГ. XX ВЕКА)

Статья посвящена историческому анализу процесса формирования нормативной базы физического воспитания учащихся в Украине в период 50-х – 60-х гг. XX века в пределах педагогического образования. Автором рассматриваются особенности формирования и становления реализации нормативной базы учащихся в Украине в 50-х – 60-х гг. Исследованы цели и тенденции развития физического воспитания в учебных заведениях Украины, анализируется хронология введения элементов нормативно-инструктивных основ физического воспитания указанного периода. Прослеживается влияние социально-культурных и политических особенностей Украины в период 50-х – 60-х гг. XX века на становление и развитие физического воспитания в общеобразовательных учреждениях. Автором сделаны выводы о роли и месте нормативно-инструктивных основ физического воспитания учащихся как целостного явления в социокультурном аспекте.

Ключевые слова: физическое воспитание, физическая подготовка, учебные заведения, учащиеся, физическая культура.

Kuzmenko V. V., Roshchin I. G.

PHYSICAL PREPARATION HIGH SCHOOL STUDENTS IN CONDITIONS
OF UKRAINIAN SCHOOL REFORM (50 - 60 YEARS OF XX CENTURY)

The article is devoted to analysis of the historical process of formation of legal framework of students' physical education in Ukraine during the 50s - 60s of XX century within teacher education. The author examines peculiarities of formation and establishment of implementing regulatory and instructional framework for students in Ukraine in 50s - 60s years.

Total democratization, modern openness and accessibility of various archival documents provide a considerable number of initiatives of historical researches of different nature and scale in the field of physical culture and sports.

It is shown the analysis of the documentary base of students' physical education of secondary schools during the 1950's. It is analyzed a number of laws and government resolutions aimed at the development of physical culture and sports.

It is shown the principal changes in semantic content of the legal framework of secondary education and physical training of students in the late 1950s which were connected with reforming the education system.

The author studies goals and trends of physical education in the educational institutions of Ukraine, analyzes introducing elements of stated period in regulatory guidance of physical education. It is underlined the impact of socio-cultural and political characteristics of Ukraine during the 50s – 60s XX century for the establishment and development of physical education in educational institutions.

The author highlights the role and place of regulatory guidance basis of students' physical education as a holistic phenomenon in social and cultural aspect.

Keywords: physical parenting, physical preparation, educational institutions, students, physical culture.